

دانشکده‌ی کشاورزی و منابع طبیعی
گروه آموزشی مهندسی آب و مدیریت کشاورزی

پایان‌نامه برای دریافت درجه‌ی کارشناسی ارشد
در رشته‌ی مدیریت کشاورزی

عنوان:

بررسی میزان به کارگیری عملیات مدیریتی توسط واحدهای گاوداری صنعتی
استان خراسان رضوی

استاد راهنما:

دکتر اصغر باقری

اساتید مشاور:

دکتر فرزاد میرزائی آقچه قشلاق

دکتر محمد صادق الهیاری

پژوهشگر:

افسانه جلالی بردر

زمستان ۱۳۹۵

نام خانوادگی دانشجو: جلالی برادر		نام: افسانه
عنوان پایان نامه: بررسی میزان به کارگیری عملیات مدیریتی توسط واحدهای گاوداری صنعتی استان خراسان رضوی		
استاد راهنما: دکتر اصغر باقری		
استاد (اساتید) مشاور: دکتر فرزاد میرزائی آقچه قشلاق، دکتر محمد صادق الهباری		
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: مدیریت کشاورزی	دانشگاه: محقق اردبیلی
دانشکده: کشاورزی و منابع طبیعی	تاریخ دفاع: بهمن ۹۵	تعداد صفحات: ۱۸۳
چکیده:		
<p>این پژوهش به منظور بررسی میزان به کارگیری عملیات مدیریتی توسط واحدهای گاوداری صنعتی استان خراسان رضوی انجام گرفت. تحقیق حاضر از لحاظ نوع تحقیق جزو تحقیقات کاربردی و از لحاظ روش تحقیق جزو تحقیقات پیمایشی و آزمایشگاهی محسوب می شود. نمونه گیری به روش طبقه ای تصادفی انجام شد. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه مدیران واحدهای گاوداری صنعتی پرورش گاو شیری در استان خراسان رضوی می باشد (N=۱۱۱۱) که براساس جدول حداقل حجم نمونه بارتلت تعداد ۲۷۸ واحد به عنوان نمونه آماری انتخاب شد اما به دلیل افزایش دقت تعداد نمونه ها را به ۳۰۰ واحد افزایش دادیم. پرسشنامه به عنوان ابزار اصلی جمع آوری اطلاعات استفاده شد که به منظور تأمین پایایی ابزار سنجش از آزمون مقدماتی استفاده شد. پرسشنامه اولیه به تعدادی از متخصصان و اساتید دانشگاهی ارائه شد و نظرات اصلاحی آنها در تدوین پرسشنامه نهایی مورد توجه قرار گرفت. روایی محتوایی آن به کمک اعضای هیات علمی دانشگاه به دست آمد. پایایی ابزار تحقیق با انجام یک مطالعه راهنما و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ به دست آمد. مقدار آلفا بالاتر از ۰/۸ به دست آمد. برای انجام تحقیق یک نمونه از گاوداران را از جامعه آماری انتخاب و داده های لازم گردآوری شد، پس از بررسی وضعیت مزرعه و سنجش به کارگیری عملیات مدیریتی به بررسی کمیت و کیفیت شیر با شیوه های آزمایشگاهی پرداخته شد. بر اساس نتایج بدست آمده، میانگین سنی دامداران حدود ۴۴ سال بود و ۵۸/۷ درصد آنها هیچ آموزشی در زمینه پرورش گاو شیری نگذرانده بودند؛ که می تواند یکی از دلایل اصلی پایین بودن بازده در واحدهای فوق باشد متوسط حذف سالانه به ازای هر ۱۰۰ راس ۱۵/۲۷ درصد بوده که در مقایسه با متوسط حذف گله استاندارد که ۲۵ تا ۳۰ درصد است پایین می باشد. اساس تلقیح تلیسه در ۸۶/۳ درصد از دامداری ها بر اساس سن و وزن انجام می شد. طبق نتایج تحقیق بین ویژگی های دامداران و تعداد دام آنها با به کارگیری شیوه های مدیریتی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. همچنین میزان به کارگیری برخی از شیوه های مدیریتی بر عملکرد واحدها موثر است و بین آشنایی مدیران واحدها با میزان به کارگیری شیوه های مدیریتی آن رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. با توجه به نتایج آنالیز ترکیبات شیر، میانگین درصد چربی، پروتئین، لاکتوز و ماده خشک بدون چربی به ترتیب ۳/۱۶، ۳/۰۳، ۴/۵۸ و ۸/۰۶ بود که با حداقل استانداردهای موجود مطابقت داشت. وضعیت مصرف مواد خوراکی در واحدهای مورد مطالعه و مقایسه آنها با استانداردهای جهانی نشان داد که در مجموع مقدار مصرف مواد خوراکی و مغذی در گاوداری های استان دارای اختلاف است. بخشی از این اختلافات می تواند ناشی از ماهیت مطالعه ای این طرح و تنوع در کیفیت و کمیت مواد خوراکی باشد. بر اساس نتایج بین عملکرد با ویژگی های اجتماعی، فنی و اقتصادی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. با توجه به میزان عملکرد پایین برخی از دامداری ها لازم است راهکارهای مدیریتی اصولی و صحیح برای آموزش مدیران واحدها توسط سازمان های مسئول ارائه و آموزش داده شود.</p>		
کلید واژه ها: واحدهای گاوداری، عملیات مدیریتی، گاو شیری، استان خراسان رضوی		

فهرست مطالب

شماره و عنوان مطالب	صفحه
کلیات پژوهش	۱۳
۱-۱- مقدمه	۱۴
۲-۱- بیان مسأله	۱۵
۳-۱- ضرورت و اهمیت پژوهش	۲۰
۴-۱- سوالات اصلی تحقیق	۲۳
۵-۱- فرضیه‌های تحقیق	۲۳
۶-۱- اهداف تحقیق	۲۴
۱-۶-۱- هدف کلی تحقیق	۲۴
۲-۶-۱- اهداف فرعی تحقیق	۲۴
۷-۱- بررسی مطالعات انجام شده	۲۴
۱-۷-۱- پژوهش‌های انجام شده در جهان	۲۵
۲-۷-۱- پژوهش‌های انجام شده در ایران	Error! Bookmark not defined.
۳-۷-۱- جمع‌بندی مطالعات انجام شده در داخل و خارج از کشور	Error! Bookmark not defined.
۸-۱- محدوده‌ی تحقیق	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
۱-۸-۱- محدوده‌ی زمانی	Error! Bookmark not defined.
۲-۸-۱- محدوده‌ی مکانی-جغرافیایی	Error! Bookmark not defined.
۳-۸-۱- محدوده‌ی موضوعی-محتوایی	Error! Bookmark not defined.
۹-۱- محدودیت‌های تحقیق	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
مبانی نظری	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
۱-۲- مقدمه	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
۲-۲- گاو شیری و اهمیت آن	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
۳-۲- تاریخچه‌ی گاوداری	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
۱-۳-۲- تاریخچه‌ی گاوداری در جهان	Error! Bookmark not defined.
۲-۳-۲- تاریخچه‌ی گاوداری در ایران	Error! Bookmark not defined.
۳-۳-۲- گاوداری در استان خراسان رضوی	Error! Bookmark not defined.
۴-۲- میزان تولید شیر	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
۱-۴-۲- تولیدات شیر در جهان	Error! Bookmark not defined.
۲-۴-۲- تولیدات شیر در ایران	Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.	..... ۳-۴-۲-تولیدات شیر در استان خراسان رضوی
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	..... ۵-۲-مشکلات دامپروری
Error! Bookmark not defined.	..... ۱-۵-۲-مشکلات دامپروری در ایران
Error! Bookmark not defined.	..... ۲-۵-۲-مشکلات دامپروری در خراسان رضوی
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	..... ۶-۲-مدیریت
Error! Bookmark not defined.	..... ۱-۶-۲-تاریخچه‌ی مدیریت
Error! Bookmark not defined.	..... ۲-۶-۲-تعریف مدیریت
Error! Bookmark not defined.	..... ۳-۶-۲-اهمیت مدیریت
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	..... ۷-۲-سطوح و مهارتهای لازم مدیریتی
Error! Bookmark not defined.	..... ۱-۷-۲-مهارتهای مدیریتی
Error! Bookmark not defined.	..... ۲-۷-۲-مهارت فنی
Error! Bookmark not defined.	..... ۳-۷-۲-مهارت انسانی
Error! Bookmark not defined.	..... ۴-۷-۲-مهارت ادراکی
Error! Bookmark not defined.	..... ۵-۷-۲-سطوح مدیریت و ارزش نسبی مهارتها
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	..... ۸-۲-مدیریت کشاورزی
Error! Bookmark not defined.	..... ۱-۸-۲-تاریخچه‌ی مدیریت کشاورزی
Error! Bookmark not defined.	..... ۲-۸-۲-مدیریت کشاورزی و اهمیت آن
Error! Bookmark not defined.	..... ۳-۸-۲-اهداف مدیریت کشاورزی
Error! Bookmark not defined.	..... ۴-۸-۲-مدیریت واحد کشاورزی
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	..... ۹-۲-مدیریت دامپروری
Error! Bookmark not defined.	..... ۱-۹-۲-مدیریت دامپروری و اهمیت آن
Error! Bookmark not defined.	..... ۲-۹-۲-منابع مدیریتی در بخش دامپروری
Error! Bookmark not defined.	..... ۳-۹-۲-مدیریت تغذیه
Error! Bookmark not defined.	..... ۴-۹-۲-مدیریت اصلاح نژاد
Error! Bookmark not defined.	..... ۵-۹-۲-مدیریت تلقیح مصنوع و تولید مثل
Error! Bookmark not defined.	..... ۶-۹-۲-مدیریت بهداشت
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	..... ۱۰-۲-فناوری در کشاورزی و دامپروری
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	..... مواد و روش پژوهش
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	..... ۱-۳-مقدمه
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	..... ۲-۳-توصیف منطقه مورد مطالعه
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	..... ۳-۳-روش و نوع تحقیق
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	..... ۴-۳-جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری
Error! Bookmark not defined.	..... ۱-۴-۳-توصیف جامعه مورد مطالعه

Error! Bookmark not defined.	۳-۴-۲-نمونه و روش نمونه‌گیری
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	۲-۵-ابزار جمع‌آوری داده‌ها
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	۳-۶-روایی و پایایی ابزار تحقیق
Error! Bookmark not defined.	۳-۶-۱-روایی
Error! Bookmark not defined.	۳-۶-۲-پایایی
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	۳-۷-متغیرهای تحقیق
Error! Bookmark not defined.	۳-۷-۱-متغیرهای وابسته
Error! Bookmark not defined.	۳-۷-۲-متغیرهای مستقل
Error! Bookmark not defined.	۳-۷-۲-۱-متغیرهای فردی و اجتماعی
Error! Bookmark not defined.	۳-۷-۲-۲-متغیرهای عمومی و فنی
Error! Bookmark not defined.	۳-۷-۲-۳-متغیرهای اقتصادی
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	۲-۸-روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	۳-۹-شیوه‌های جمع‌آوری داده‌ها
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	۳-۱۰-جمع‌آوری نمونه‌های خوراک دام
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	نتایج و یافته‌های پژوهش
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	۴-۱-مقدمه
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	۴-۲-تحلیل توصیفی داده‌ها
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	۴-۳-تجزیه و تحلیل ویژگی‌های مدیران دامداری
Error! Bookmark not defined.	۴-۳-۱-جنسیت
Error! Bookmark not defined.	۴-۳-۲-وضعیت تأهل
Error! Bookmark not defined.	۴-۳-۳-سن
Error! Bookmark not defined.	۴-۳-۴-بعد خانوار
Error! Bookmark not defined.	۴-۳-۵-میزان تحصیلات
Error! Bookmark not defined.	۴-۳-۶-نوع مدرک دانشگاهی
Error! Bookmark not defined.	۴-۳-۷-میزان تجربه
Error! Bookmark not defined.	۴-۳-۸-مرتبه‌ی فعالیت
Error! Bookmark not defined.	۴-۳-۹-داشتن شغل دوم
Error! Bookmark not defined.	۴-۳-۱۰-شرکت در دوره‌های آموزشی مرتبط با پرورش گاو شیری
Error! Bookmark not defined.	۴-۳-۱۱-دستگاه آموزش دهنده
Error! Bookmark not defined.	۴-۳-۱۲-میزان درآمد
Error! Bookmark not defined.	۴-۳-۱۳-همکاری با سازمان‌ها و تعاونی‌ها
Error! Bookmark not defined.	۴-۳-۱۴-شرکت در دوره‌های آموزشی و ترویجی
Error! Bookmark not defined.	۴-۳-۱۵-استفاده از دوربین مدار بسته

Error! Bookmark not defined.	.....مطالعه نشریه ۱۶-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....استفاده از رایانه ۱۷-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....استفاده از نرم افزار مدیریتی ۱۸-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....برنامه آینده دامدار ۱۹-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....سایر درآمدهای دامداری ۲۰-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....نوع مالکیت ۲۱-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....نوع پروانه ۲۲-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....نگرش دامداران ۲۳-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....مفید بودن منابع کسب اطلاعات ۲۴-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....گروه بندی دامها ۲۵-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....تعداد افراد شاغل ۲۶-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....کارشناس علوم دام ۱-۲۶-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....دسترسی به دامپزشک ۲-۲۶-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....کارگر ۳-۲۶-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....زمین زراعی ۲۷-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....شیردوشی ۲۸-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....دفعات شیردوشی ۱-۲۸-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....محل تحویل شیر ۲-۲۸-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....منابع تأمین برق، سوخت و آب ۲۹-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....حذف دام ۳۰-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....مکانیزاسیون ۳۱-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....ترکیب گله ۳۲-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....میزان درآمد ۳۳-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....هزینه ها ۳۴-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....میانگین تولید شیر ۳۵-۳-۴
Error! Bookmark not defined.	.....کیفیت شیر ۳۶-۳-۴
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	.....کاربست شیوه های مدیریتی در واحدهای دامداری مورد مطالعه ۴-۴
Error! Bookmark not defined.	.....مدیریت تلقیح مصنوعی ۱-۴-۴
Error! Bookmark not defined.	.....مدیریت تولید مثل ۲-۴-۴
Error! Bookmark not defined.	.....مدیریت بهداشت ۳-۴-۴
Error! Bookmark not defined.	.....مدیریت خوراک ۴-۴-۴
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	.....آمار تحلیلی (استنباطی) ۵-۴
Error! Bookmark not defined.	.....رابطه بین مدیریت تلقیح مصنوعی با ویژگی های گاودار صنعتی ۱-۵-۴
Error! Bookmark not defined.	.....رابطه بین مدیریت خوراک با ویژگی های گاودار صنعتی ۳-۵-۴

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۴-رابطه بین مدیریت بهداشت با ویژگی‌های گاودار صنعتی.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۵-رابطه بین اندازه گله با شیوه‌های مدیریتی در دامداری.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۶-رابطه بین کمیت شیر با شیوه‌های مدیریتی در دامداری.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۷-رابطه بین کیفیت شیر با شیوه‌های مدیریتی در دامداری.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۸-رابطه بین آشنایی مدیران دامداری با شیوه‌های مدیریتی.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۹-رابطه بین اندازه گله و ویژگی فردی مدیران.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۱۰-رابطه بین کمیت شیر و ویژگی‌های فردی مدیران.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۱۱-رابطه بین کیفیت شیر و ویژگی‌های فردی مدیران.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۱۲-رابطه بین اندازه گله و مکانیزاسیون موجود.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۱۳-رابطه بین کمیت شیر و مکانیزاسیون.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۱۴-رابطه بین کیفیت شیر و مکانیزاسیون.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۱۵-رابطه بین کمیت شیر و کیفیت شیر دامداران.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۱۶-رابطه بین کیفیت با میانگین سالانه تولید شیر و متوسط دریافت پول شیر.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۱۷-رابطه بین کیفیت شیر و هزینه خوراک مصرفی.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۱۸-رابطه بین کیفیت شیر و حذف دام.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۱۹-رابطه بین کیفیت شیر با میانگین تولید شیر و مکانیزاسیون.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۲۰-رابطه بین مفید بودن منابع اطلاعاتی با نگرش نسبت به حرفه، تحصیلات و اندازه گله defined.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۲۱-رابطه بین شرکت در دوره آموزشی مرتبط با پرورش گاو شیری و میانگین تولید شیر defined.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۲۲-رابطه بین نحوه خوراک دادن و کیفیت شیر.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۲۳-رابطه بین نحوه خوراک دادن و کمیت شیر.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۲۴-رابطه بین مرتبه‌ی فعالیت و کیفیت شیر.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۲۵-رابطه بین مرتبه‌ی فعالیت و میانگین تولید شیر.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۲۶-رابطه بین گروه گله با کیفیت و کمیت شیر.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۲۶-رابطه بین برنامه آینده دامدار با کیفیت و ویژگی‌های فردی.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۲۷-تعیین میزان اثرگذاری ویژگی‌های گاودار صنعتی بر مدیریت خوراک.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۲۸-تعیین میزان اثرگذاری اندازه گله با تعداد حذف دام سالانه.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۲۹-تحلیل عاملی نگرش پاسخ‌گویان به حرفه دامداری.

Error! Bookmark not defined. ....۴-۵-۳۰-تحلیل عاملی مفید بودن منابع کسب اطلاعاتی در زمینه استفاده از تکنولوژی defined.

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. ....۴-۶-انحراف معیار آنالیز خوراک مصرفی.

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. ....۴-۷-مصرف ماده خشک.

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. ....۴-۸-پروتئین خام.

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. ....۴-۹-دیواره سلولی و دیواره سلولی بدون همی سلولز.

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	۱۰-۴-کلسیم
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	۱۱-۴-فسفر
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	نتیجه‌گیری و بحث
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	۱-۵-مقدمه
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	۲-۵-نتایج بخش توصیفی
Error! Bookmark not defined.	۱-۲-۵-ترکیب گله‌های مورد بررسی
Error! Bookmark not defined.	۲-۲-۵-بررسی وضعیت تولید مثل
Error! Bookmark not defined.	۳-۲-۵-موقعیت جایگاه‌ها
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	۳-۵-نتایج بخش تخصصی
Error! Bookmark not defined.	۱-۳-۵-آنالیز ترکیبات شیر
Error! Bookmark not defined.	۲-۳-۵-مدیریت خوراک
Error! Bookmark not defined.	۳-۳-۵-بررسی احتیاجات مواد مغذی
Error! Bookmark not defined.	۴-۲-۵-تأثیر عوامل مدیریتی بر تولید شیر روزانه
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	۳-۵-نتیجه‌گیری
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	۴-۵-پیشنهادها
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	۵-۵-پیشنهادها برای کارهای تحقیقاتی آینده
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	فهرست منابع و مآخذ:
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.	پیوستها و ضمائم
Error! Bookmark not defined.	پیوست ۱: فراوانی تعداد گاو شیری موجود در دامداری‌های مورد مطالعه
Error! Bookmark not defined.	پیوست ۲: فراوانی داشتن تکنسین دامپروری در دامداری‌ها
Error! Bookmark not defined.	پیوست ۳: فراوانی تحصیلات کارگر موقت
Error! Bookmark not defined.	پیوست ۴: فراوانی کارگر دائم
Error! Bookmark not defined.	پیوست ۵: فراوانی تحصیلات کارگر دائم
Error! Bookmark not defined.	پیوست ۶: فراوانی زمین زراعی
Error! Bookmark not defined.	پیوست ۷: فراوانی نوع کشت زمین زراعی
Error! Bookmark not defined.	پیوست ۸: فراوانی نوع شیردوش
Error! Bookmark not defined.	پیوست ۹: فراوانی شیر سرد کن
Error! Bookmark not defined.	پیوست ۱۰: فراوانی متوسط زمان دریافت پول شیر
Error! Bookmark not defined.	پیوست ۱۱: فراوانی متوسط دریافت پول شیر، میانگین تولید شیر و درآمد حاصل از شیر
	defined.
Error! Bookmark not defined.	پیوست ۱۲: فراوانی نوع سوخت
Error! Bookmark not defined.	پیوست ۱۳: فراوانی منبع برق
Error! Bookmark not defined.	پیوست ۱۴: فراوانی منبع تامین آب

- پیوست ۱۵: فراوانی کیفیت آب از نظر مزه ..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۱۶: فراوانی خدمات ثبت مشخصات و رکودگیری در دامداری..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۱۷: فراوانی تمیز کردن کف اصطبل ..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۱۸: فراوانی خدمات بیمه دام..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۱۹: فراوانی انجام خدمات فنی دامپروری شامل سمچینی، شماره زنی، شاخ سوزی و غیره..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۲۰: فراوانی تعداد تلقیح در سال، مبلغ پرداختی بابت هر تلقیح و درصد گیرایی حاصل از تلقیح..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۲۱: فراوانی تکنسین تلقیح..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۲۲: فراوانی گاو نر ..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۲۳: فراوانی وزن در اولین تلقیح تلیسه ..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۲۴: فراوانی سن در اولین تلقیح..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۲۵: فراوانی تعداد تلقیح به ازای هر باروری در تلیسه ..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۲۶: فراوانی تعداد تلقیح به ازای هر باروری در گاوهای شیری..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۲۷: فراوانی محل تهیه کنسانتره..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۲۸: فراوانی دفعات خوراک دادن..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۲۹: فراوانی زمان خوراک دادن..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۳۰: فراوانی نحوه خوراک دادن..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۳۱: فراوانی زمان تمیز کردن آخورها..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۳۲: فراوانی استفاده از مواد افزودنی سیلو..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۳۳: فراوانی سیستم شیردهی گوساله‌ها..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۳۴: فراوانی استفاده از استارتر در تغذیه گوساله‌ها..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۳۵: فراوانی اساس قطع شیر گوساله‌ها..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۳۶: فراوانی نوع جایگاه ..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۳۷: فراوانی جنس سقف..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۳۸: فراوانی جنس کف..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۳۹: فراوانی نوع سیلو..... **Error! Bookmark not defined.**
- پیوست ۴۰: فراوانی جنس بدنه سیلو..... **Error! Bookmark not defined.**

فهرست جدول‌ها

شماره و عنوان جدول	صفحه
جدول ۱-۲: جمع بندی مبانی نظری در ارتباط با تأثیرات عوامل اجتماعی، فنی و اقتصادی.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
جدول ۱-۳: توزیع و پراکنش واحدهای گاوداری شیری صنعتی در استان خراسان رضوی.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
جدول ۲-۳، میزان نمونه انتخابی بر حسب شهرستانهای مورد مطالعه.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
جدول ۱-۴: توزیع فراوانی دامداران، بر حسب جنسیت.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
جدول ۲-۴: توزیع فراوانی دامداران، بر حسب وضعیت تأهل.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
جدول ۳-۴: توزیع فراوانی پاسخ گویان، بر اساس سن.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
جدول ۴-۴: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس بعد خانوار.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
جدول ۵-۴: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس میزان تحصیلات.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
جدول ۶-۴: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس نوع مدرک دانشگاهی.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
جدول ۷-۴: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس میزان تجربه.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
جدول ۸-۴: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس داشتن شغل اول.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
جدول ۹-۴: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس داشتن شغل دوم.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
جدول ۱۰-۴: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس شرکت در دوره‌های آموزشی مرتبط با پرورش دام.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
جدول ۱۱-۴: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس شرکت در دوره‌های آموزشی مرتبط با پرورش دام.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
جدول ۱۲-۴: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس درآمد اصلی.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
جدول ۱۳-۴: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس همکاری با سازمان‌ها و تعاونی‌ها.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
جدول ۱۴-۴: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس شرکت در دوره‌های آموزشی و ترویجی.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

جدول ۴-۱۵: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس داشتن دوربین.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۱۶: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس مطالعه نشریه.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۱۷: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس استفاده از رایانه.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۱۸: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس استفاده از نرم‌افزار مدیریت.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۱۹: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس برنامه آینده.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۲۰: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس سایر درآمدها.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۲۱: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس نوع مالکیت.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۲۲: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس نوع پروانه.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۲۳: اولویت بندی نگرش دامداران در میان پاسخ گویان.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۲۴: اولویت بندی میزان استفاده از منابع کسب اطلاعاتی.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۲۵: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس تعداد دام.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۲۶: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس داشتن کارشناس علوم دامی.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۲۷: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس داشتن تکنسین دامپزشکی.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۲۸: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس داشتن کارگر موقت.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۲۹: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس وسعت زمین زراعی.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۳۰: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس دفعات شیر دوشی (روز).....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۳۱: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس محل تحویل شیر.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۳۲: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس کیفیت آب.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۳۳: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس حذف دام در گله‌های مورد مطالعه.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۳۴: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس تجهیزات و ماشین آلات مورد استفاده گاوداری‌ها.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

DEFINED.

جدول ۴-۳۵: ترکیب گله‌های مورد بررسی (۳۰۰ واحد).....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۳۶: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس میزان درآمد.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۳۷: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس میزان هزینه.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۳۸: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس میانگین تولید شیر.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۳۹: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس درصد ترکیبات شیر.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۴۰: توزیع فراوانی دامداران، بر اساس نوع اسپرم مورد استفاده.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۴۱، توزیع فراوانی دامداران، بر اساس تلقیح تلیسه.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۴۲، توزیع فراوانی دامداران، بر اساس تعداد روزهای خشک.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۴۳، توزیع فراوانی دامداران، بر اساس بهداشت.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۴۴، توزیع فراوانی دامداران، بر اساس نحوه تنظیم جیره.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۴۵، میانگین خوراک مصرفی (روزانه به ازای هر راس).....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۴۶، ضریب همبستگی بین مدیریت تلقیح با ویژگی‌های گاودار.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۴۷، ضریب همبستگی بین مدیریت تولیدمثل با ویژگی‌های گاودار.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۴۸، ضریب همبستگی بین مدیریت خوراک با ویژگی‌های گاودار.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۴۹، ضریب همبستگی بین مدیریت بهداشت با ویژگی‌های گاودار.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۵۰، ضریب همبستگی بین اندازه گله با شیوه‌های مدیریتی.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۵۱، ضریب همبستگی بین کمیت شیر با شیوه‌های مدیریتی.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۵۲، ضریب همبستگی بین کیفیت شیر با شیوه‌های مدیریتی.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۵۳، ضریب همبستگی بین آشنایی مدیران دامداری با شیوه‌های مدیریتی.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۵۴، ضریب همبستگی بین اندازه گله و ویژگی‌های فردی.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۵۶، ضریب همبستگی بین کیفیت شیر و ویژگی‌های فردی.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۵۷، ضریب همبستگی بین متغیر تعداد دام و مکانیزاسیون موجود.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۵۸، ضریب همبستگی بین کمیت شیر و مکانیزاسیون موجود.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۵۹، ضریب همبستگی بین کیفیت شیر و مکانیزاسیون موجود.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۶۰، ضریب همبستگی بین متغیر کمیت شیر و کیفیت شیر.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۶۱، ضریب همبستگی بین کیفیت شیر با میانگین سالانه تولید شیر و متوسط دریافت پول شیر.....**ERROR!**

BOOKMARK NOT DEFINED.

جدول ۴-۶۲، ضریب همبستگی بین کیفیت شیر و هزینه خوراک.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۶۳، ضریب همبستگی بین عملکرد و حذف دام.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۶۴، ضریب همبستگی بین کیفیت شیر با میانگین تولید شیر و مکانیزاسیون.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

DEFINED.

جدول ۴-۶۵، ضریب همبستگی بین مفید بودن منابع با نگرش، تحصیلات و اندازه گله.....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

DEFINED.

جدول ۴-۶۶، مقایسه میانگین شرکت در دوره آموزشی مرتبط و میانگین تولید شیر...**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۶۷، مقایسه میانگین رابطه بین نحوه خوراک دادن و کیفیت شیر .....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۶۸، مقایسه میانگین رابطه بین نحوه خوراک دادن و میانگین تولید شیر .....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۶۹، مقایسه میانگین رابطه بین مرتبه‌ی فعالیت و عملکرد .....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۷۰، مقایسه میانگین رابطه بین مرتبه‌ی فعالیت و میانگین تولید شیر .....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۷۱، مقایسه میانگین بین اندازه گله با کیفیت و کمیت شیر .....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۷۲، مقایسه میانگین بین اندازه گله با کمیت .....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۷۳، مقایسه میانگین بین اندازه گله با کیفیت .....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۷۴، مقایسه میانگین بین برنامه آینده دامدار با کیفیت و ویژگی‌های فردی...**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۷۵، مقایسه میانگین بین برنامه آینده دامدار با کیفیت .....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۷۶، مقایسه میانگین بین برنامه آینده دامدار با سن .....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۷۷، مقایسه میانگین بین برنامه آینده دامدار با تحصیلات .....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۷۸، مقایسه میانگین بین برنامه آینده دامدار با تجربه .....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۷۹، ضرایب رگرسیون برای ویژگی‌های گاو دار صنعتی .....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۸۰، ضرایب رگرسیون برای تعیین سطح معنیداری .....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۸۱، ضرایب رگرسیون برای متغیرهای متوسط دریافت پول شیر، میانگین تولید شیر و درآمد حاصل از شیر **ERROR!**
BOOKMARK NOT DEFINED.

جدول ۴-۸۲، ضرایب رگرسیون برای تعیین سطح معنیداری .....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۲۹، مقدار KMO و آزمون بارتلت برای نگرش پاسخگویان به حرفه دامداری.**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۸۴، مشخصات عوامل استخراج شده از تحلیل عاملی میزان نگرش پاسخگویان به حرفه دامداری .....**ERROR!**
BOOKMARK NOT DEFINED.

جدول ۴-۸۵، متغیرهای مربوط به هر یک از عوامل و میزان بارعاملی بدست آمده از ماتریس دوران یافته .....**ERROR!**
BOOKMARK NOT DEFINED.

جدول ۴-۸۶، مقدار KMO و آزمون بارتلت برای مفید بودن منابع کسب اطلاعاتی .....**ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

جدول ۴-۸۷، مشخصات عوامل استخراج شده از تحلیل عاملی میزان مفید بودن منابع کسب اطلاعاتی **ERROR! BOOKMARK**
NOT DEFINED.

جدول ۴-۸۸، متغیرهای مربوط به هر یک از عوامل و میزان بارعاملی بدست آمده از ماتریس دوران یافته .....**ERROR!**
BOOKMARK NOT DEFINED.

جدول ۴-۸۹، مقایسه بین طبقات گاوهای خشک از نظر وضعیت دریافت مواد مغذی (درصد انحراف)..**ERROR! BOOKMARK**
NOT DEFINED.

جدول ۴-۹۰، مقایسه بین طبقات گاوها در دوره انتظار زایمان از نظر وضعیت دریافت مواد مغذی (درصد انحراف)..... **ERROR!**

BOOKMARK NOT DEFINED.

جدول ۴-۹۱، مقایسه بین طبقات گاوهای شیرده تازه زا از نظر وضعیت دریافت مواد مغذی (درصد انحراف)..... **ERROR!**

BOOKMARK NOT DEFINED.

جدول ۴-۹۲، مقایسه بین طبقات درگاوهای شیرده زایش اول از نظر وضعیت دریافت مواد مغذی (درصد انحراف)..... **ERROR!**

BOOKMARK NOT DEFINED.

جدول ۴-۹۳، مقایسه بین طبقات در گاوهای شیرده زایش دوم از نظر وضعیت دریافت مواد مغذی (درصد انحراف).... **ERROR!**

BOOKMARK NOT DEFINED.

جدول ۴-۹۴، مقایسه بین طبقات در گاوهای شیرده زایش سوم از نظر وضعیت دریافت مواد مغذی (درصد انحراف).. **ERROR!**

BOOKMARK NOT DEFINED.

جدول ۴-۹۵، مقایسه بین طبقات در گاوهای شیرده زایش چهارم و بیشتر از نظر وضعیت دریافت مواد مغذی..... **ERROR!**

BOOKMARK NOT DEFINED.

فهرست شکل ها

شماره و عنوان شکل	صفحه
شکل ۱-۲، مهارتهای مورد نیاز و سطوح مختلف یک سازمان.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
شکل ۲-۲، مدل مفهومی تحقیق.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
شکل ۱-۳: موقعیت استان خراسان رضوی و شهرستانهای آن (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۴).....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
شکل ۱-۴، نسبت کلسیم به فسفر مصرفی در گاوهای خشک در هر طبقه.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
شکل ۲-۴، نسبت کلسیم به فسفر مصرفی در گاوهای انتظار زایمان در هر طبقه.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
شکل ۳-۴، نسبت کلسیم به فسفر مصرفی در گاوهای شیرده تازه زا در هر طبقه.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
شکل ۴-۴، نسبت کلسیم به فسفر مصرفی در گاوهای شیرده زایش اول در هر طبقه.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
شکل ۵-۴، نسبت کلسیم به فسفر مصرفی در گاوهای شیرده زایش دوم در هر طبقه.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

شکل ۴-۶، نسبت کلسیم به فسفر مصرفی در گاوهای شیرده زایش سوم در هر طبقه. **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

شکل ۴-۷، نسبت کلسیم به فسفر مصرفی در گاوهای شیرده زایش چهارم و بیشتر در هر طبقه **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

فصل اول:

کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه

بر اساس آمارهای موجود و مطابق برآورد کارشناسان پیش بینی شده است که جمعیت جهان در پنجاه سال آینده به حدود نه میلیارد نفر افزایش یابد. این افزایش جمعیت مستلزم تولید بیشتر مواد غذایی می‌باشد. سرعت رو به رشد تولید مواد غذایی در دنیا معادل $\frac{2}{3}$ درصد و در مقابل رشد جمعیت $\frac{1}{8}$ درصد است (هاردینگ^۱، ۱۳۸۰). افزایش روز افزون جمعیت جهان دسترسی به میزان کافی انرژی و منابع را از بسیاری جهات مشکل‌تر خواهد کرد. حال آن‌که کشورهای جهان سوم همچون ایران به علت جوان بودن جمعیت، از پتانسیل بیشتری برای رشد جمعیت برخوردارند و ورود نسل‌های جدید به بازار اقتصاد این کشورها، انفجار تقاضا برای مواد غذایی، کالا و خدمات را در پی خواهد داشت و در صورت عدم توانایی دولت‌ها در پاسخ‌گویی به این نیازها، کشورها به سمت بحران‌های شدید اجتماعی سوق داده می‌شوند (رحیمی زاده و همکاران، ۱۳۸۶).

از مسائل مهم جوامع در حال توسعه، تأمین امنیت غذایی است. اهمیت دسترسی به غذای کافی و مناسب، بعنوان یکی از اصول حقوق بشر، در تمامی سازمان‌های بین‌المللی شناخته شده است. در این بین، شیر غذای کاملی است که همواره مورد توجه دولتها بوده است. به‌گونه‌ای که گاهی بصورت تغذیه در مدارس به مصرف می‌رسد و یا در شرایطی مشابه کشور ما دولت با پرداخت یارانه به آن، دسترسی مردم را به این ماده غذایی تسهیل می‌سازد (ترکمانی و شوشتریان، ۱۳۸۶). بنابراین ضرورت تأمین و افزایش تولید مواد غذایی برای این جمعیت در حال رشد، خودکفایی و عدم وابستگی به واردات مواد غذایی مورد نیاز و در گام‌های بعدی توسعه صادرات غیرنفتی لزوم توجه به بخش کشاورزی و زیر بخش‌های آن را در امر برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری‌های کشورها بیش از پیش نمایان می‌سازد. یکی از این زیربخش‌هایی که باید به آن توجه ویژه نشان داد، صنعت دامداری و دامپروری می‌باشد که در طی سال‌های گذشته همواره به عنوان یکی

---

1. Harding

از مهم‌ترین زیربخش‌ها مطرح بوده و تولیدکننده اساسی‌ترین مواد غذایی پایه یعنی شیر و گوشت می‌باشد که هر ساله نیز بایستی به موازات افزایش جمعیت بر میزان این تولیدات افزوده گردد. در واقع نیاز روز افزون جمعیت در حال افزایش، رشدی جهشی را در تولیدات و فرآورده‌های دامی و پروتئینی ایجاب می‌نماید (اکبری و همکاران، ۱۳۸۷).

موارد فوق حاکی از ضروری بودن بکارگیری ابزارها و سیاست‌های رشد و توسعه دهنده تولیدات در بخش دامداری و دامپروری می‌باشد، که از آن جمله می‌توان به اجرای سیاست‌هایی متناسب با قابلیت‌ها و مزیت‌های نسبی کشور، مدیریت بهبود تغذیه دام، مدیریت اصلاح نژاد، مدیریت تولید مثل و مدیریت بهداشت دام اشاره کرد. اما با توجه به محدودیت تغذیه دام در کشور تقریباً بهترین سیاستی که می‌توان در این زمینه بکار گرفت، افزایش کارایی منابع مورد استفاده یا به عبارتی افزایش تولید با مصرف همان مقدار منابع می‌باشد که علاوه بر کاهش هزینه‌ها و سودآوری بیشتر سبب افزایش قدرت رقابتی واحدهای تولیدی نیز می‌گردد (مهدوی اسمعیل آبادی و محمد رضایی، ۱۳۸۹).

هدف از این تحقیق بررسی میزان به کارگیری عملیات مدیریتی در واحدهای گاو‌داری صنعتی شیری استان خراسان رضوی می‌باشد. در راستای رسیدن به هدف تحقیق در این فصل ابتدا بیان مسأله و اهمیت و ضرورت تحقیق و سپس اهداف و سوالات تحقیق بیان می‌شود و در آخر به محدوده‌ی تحقیق و محدودیت‌هایی که در هنگام انجام تحقیق با آن روبه‌رو بودیم اشاره می‌شود.

۱-۲- بیان مسأله

بخش دام‌داری نقش حیاتی در اقتصاد کشاورزی ایران بر عهده دارد، زیرا حدود ۷۰٪ از جمعیت شاغل در روستاها، ۹۰٪ از جمعیت عشایر و ۱۰٪ از جمعیت شهرنشین بصورت مستقیم در فعالیتهای مرتبط با امور دام، حضوری فعال دارند (میردامادی و شکری، ۱۳۹۱). بررسی وضعیت بهره‌وری کشاورزی در ایران نشان می‌دهد که سطح بهره‌وری آن نسبت به کشورهای پیشرفته و برخی کشورهای هم سطح پایین‌تر است. در بین عوامل موثر در رشد بهره‌وری، محوری بودن نقش بهره‌برداران عرصه‌های تولید کشاورزی انکارناپذیر

است. بی‌شک افزایش بهره‌وری در بخش کشاورزی بیش از هر چیز نیازمند افزایش دانش و مهارت تک‌تک بهره‌برداران است که این امر خود مستلزم ارائه آموزش‌هایی در این خصوص به بهره‌برداران می‌باشد، تا کارایی و بهره‌وری آنها را در جهت تحقق اهداف تولیدی ارتقاء دهد (قائدی و حسینی‌نیا، ۱۳۸۷).

توسعه بخش کشاورزی و افزایش بهره‌وری منابع تولید در این بخش نیازمند افزایش دائمی سطح دانش و مهارت مدیران واحدهای بهره‌برداری و تولیدکنندگان کشاورزی است. به نظر می‌رسد که به دلیل مدیریت نامناسب که اغلب به دلیل نداشتن مهارت مدیریتی کشاورزان نسبت به استفاده مطلوب از نهاده‌های کشاورزی است، سبب می‌شود تا از استعدادهای بالقوه این بخش به طور مناسب استفاده نشده و حتی با مدیریت‌های نادرست بخش کشاورزی روز به روز ناکارتر عمل کند (کراری قره‌باغ و حیاتی، ۱۳۹۲). مدیریت یکی از عوامل مهمی است که بر روی تولید اثر گذاشته و میان دیگر عوامل تولید، هماهنگی لازم را پدید می‌آورد. مدیریت مفهوم کیفی است که قدرت اقتصادی نظام تولید را نشان می‌دهد. امروزه از مدیریت به عنوان یک عنصر کلیدی در ایجاد، اداره کردن و انجام فعالیت‌های مختلف نام برده می‌شود. به عبارت دیگر عامل بسیار مهمی را که در موفقیت یا شکست سازمان یا یک پروژه دخیل می‌دانند مدیر می‌باشد. مدیران مزارع موظف به ارزیابی، گزینش و مصرف نهاده‌های تولید در فرآیند تولید هستند؛ که همین مدیران با عنایت به تفاوت‌های فاحشی که در ویژگی‌های شخصی داشته، از منظر ابعاد انجام این وظایف متفاوت بوده و بنابراین دامنه تغییرات عملکرد وسیع است (راحلی و همکاران، ۱۳۸۹). توجه به عنصر مدیریت در جهت بهبود عملکرد و افزایش تولید از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. نقش عامل انسانی و رفتاری در بالابردن عملکرد در تعامل با ارزیابی، گزینش و سیستم مصرف نهاده‌ها می‌باشد. به نظر می‌رسد سطوح دانش متفاوت، به مفهوم سطوح متفاوت توانمندی‌های تصمیم‌گیری و بنابراین سطح متفاوت عملکرد مزرعه است (نوروزی، ۱۳۸۵).

عوامل مدیریتی اثرات مهم و پایداری بر عملکرد مزارع و دامداری‌ها دارند. هدف اصلی از مدیریت مزارع رسیدن به عملکردهای مطلوب در طولانی مدت است؛ لذا نیاز به مطالعه‌ای جهت ارزیابی عوامل مدیریتی و بیان ارتباط بین روش‌های مدیریتی با عملکرد مزارع است. با توجه به اهمیت و جایگاه مدیر در اداره دام-

داری و تأثیر مثبت مدیریت بر تولید و سوددهی واحدهای دامداری بایستی در مورد بکارگیری مدیران فنی، ساز و کار مناسبی اتخاذ گردد، به نحوی که امکان استفاده کامل از توانایی‌های فنی آنان فراهم آید (ایمنی شال و همکاران، ۱۳۹۱). از نظر فائو جنبه‌های کلیدی مدیریت دامداری‌های شیری مدیریت بهداشت دام، بهداشت شیر، تغذیه حیوانات و رفاه حیوانات می‌باشد. دامداران بخش جدایی ناپذیر از تولید زنجیره مواد غذایی هستند که با سیستم مدیریت باید بخشی از ایمنی مواد غذایی و تضمین کیفیت یکپارچه شود چرا که تولید مواد غذایی برای مصرف انسان به گونه‌ای که ایمنی و کیفیت شیر مطمئن باشد هدف مدیریت می‌باشد (فائو، ۲۰۱۱). وجود بیش از ۲/۵ میلیون نفر بهره‌بردار و تولید بیش از ۸/۵ میلیون تن انواع فرآورده‌های دامی در سال نشانگر حجم بالای عملیات اجرایی در این بخش می‌باشد (طباطبایی و همکاران، ۱۳۸۹). با توجه به ضعف در آموزش‌های بهداشت، اجرای برنامه‌های منظم و مستمر آموزشی می‌تواند با افزایش آگاهی دامداران موجب بهبود سطح سلامت، افزایش کارایی و ارتقای رضایت‌مندی آنها گردد (تیرگر و همکاران، ۱۳۸۹).

دامپروری در ایران بدلیل برخی خصوصیات برجسته مانند: اشتغال‌زایی و تولید مواد اولیه برخی از صنایع، از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. نگاهی به جایگاه جهانی ایران در تولیدات دامی نیز بیانگر ارزش و ضرورت توجه روز افزون به ارتقای بخش دامداری است؛ چرا که این بخش سهم مهمی در درآمد جمعیت کشاورز داشته و از سویی پشتوانه‌ی سایر بخش‌های اقتصادی به‌شمار می‌آید (تیرگر و همکاران، ۱۳۸۹). واحدهای دامداری از مجموعه واحدهای تولیدی مهم و پر اهمیت در بخش کشاورزی هستند که هدف آنها تولید محصولات دامی نظیر شیر، لبنیات، گوشت، کود و غیره می‌باشد (اکبری و همکاران، ۱۳۸۷). تأمین نیازهای غذایی انسانها و ایجاد امنیت غذایی یکی از اصلی‌ترین و مهمترین اهداف دامپروری در کشورهای توسعه یافته و درحال توسعه می‌باشد. پرورش گاو یکی از شاخه‌های مهم این فعالیت محسوب می‌شود. از موارد دیگر اهمیت دامپروری ایجاد اشتغال و سهم آن در ارزش افزوده است. از میان منابع متعدد

تأمین پروتئین، گوشت و شیر از اهمیت ویژه برخوردار هستند. شیر بعنوان پایه محصولات لبنی فرآورده- ایست که نقش ارزنده‌ای در تغذیه انسان دارد (ثابتان شیرازی به نقل از هارش^۱، ۱۳۸۵).

حدود ۴۰ درصد گاوداری‌های دنیا در قاره آسیا قرار دارند اما فقط هفت درصد شیر دنیا را تولید می- کند. سطح تولید دام در آسیا پایین بوده و در ۲۰ سال گذشته تغییر چندانی نکرده است. به توصیه سازمان خواروبار جهانی مهمترین کاری که در این قاره بایستی انجام گیرد، بهبود کیفیت و کمیت مواد خوراکی مورد استفاده در تولید شیر است. به موازات پیشرفت ژنتیکی در دامها بایستی برنامه‌های تغذیه‌ای و مدیریتی را در سطح یک گله توسعه داد تا به دام اجازه بروز پتانسیل ژنتیکی موجود داده شود (تیموری و همکاران ۱۳۸۴، کئون و همکاران^۲، ۲۰۰۵). بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که غذای اکثر مردم جهان (به خصوص کشورهای درحال توسعه) دچار کمبود پروتئین می‌باشد و از آنجا که پروتئین، به خصوص پروتئین حیوانی، نقش اساسی در تغذیه بشر دارد، کیفیت و میزان آن باید به حد مطلوب برسد (نیکوگفتار، ۱۳۸۲). تحقیقات نشان داده است که فاصله عرضه و تقاضا برای تأمین حداقل پروتئین حیوانی مورد نیاز بسیار بالاست. فائو توصیه کرده که حداقل پروتئینی که باید به‌طور متوسط توسط یک فرد در روز مصرف شود ۶۵ گرم می‌باشد، که از این میزان ۳۶ گرم یعنی ۴۰ درصد آن باید از طریق منابع حیوانی تأمین شود (یوسف و مالمز^۳، ۲۰۰۷).

مصرف پروتئین حیوانی در ایران ۲۲ گرم در روز می‌باشد که این میزان ۳۰ درصد پائین‌تر از مقدار توصیه شده توسط فائو می‌باشد. بنابر گزارش‌های سازمان خواروبار جهانی کل تولید شیر در جهان در سال ۲۰۱۳ برابر ۷۸۰ میلیون تن برآورد شده است. بر اساس این گزارش بزرگترین تولیدکنندگان شیر در جهان در سال ۲۰۱۳ عبارتند از: اتحادیه اروپا ۱۵۶ میلیون تن، هند ۱۴۱ میلیون تن، آمریکا ۹۲ میلیون تن، چین ۴۸ میلیون تن، پاکستان ۳۹ میلیون تن می‌باشد. تولید شیر ایران در سال ۲۰۱۳ به ۷/۹ میلیون تن شیر و محصولات لبنی می‌باشد که نسبت به سال گذشته ۲۰۰ هزار تن افزایش را نشان می‌دهد. از راه‌های موثر برای تداوم تولید شیر در کشور و بهبود وضعیت اقتصادی دامداری‌های صنعتی افزایش سطح مکانیزاسیون،

1. Harsh

2. Keown et al.

3. Yusuf and Malomo

بهبود بهره‌وری و ارتقای سطح مدیریت است. افزایش در توانایی مدیریتی در موفقیت دامداری‌ها تأثیر بیشتری از اندازه گله دارد (امینی شال و همکاران، ۱۳۹۲).

بر اساس آمار جهانی از کل شیر تولیدی جهان متجاوز از ۸۵ درصد آن شیر گاو است. در ایران و خراسان نیز درصد تولید شیر توسط گاوهای موجود در همین دامنه است (۸۴-۸۰ درصد). این مقادیر حدوداً ۲۷ درصد بیشتر از میانگین ذکر شده برای کشورهای آسیایی است. در عین حال، درصد گوشت تولیدی توسط گاو در ایران و به‌ویژه در خراسان به مراتب کمتر از میانگین‌های ذکر شده برای جهان و آسیا است. نسبت گوشت گاو از مجموع کل گوشت در دنیا ۷۹ درصد است این رقم برای آسیا ۵۶ درصد، ایران ۳۹ درصد و خراسان ۱۳ درصد است. این مقایسه‌ها نشان می‌دهد که در ایران و به‌ویژه خراسان اولین هدف از پرورش گاو تولید شیر است. از این رو هر اقدام اصلاحی و فنی در گاو‌داری‌های کشور و استان باید در درجه اول بر روی شیر متمرکز شود (ولی زاده و کوهستانی، ۱۳۹۱). بهبود وضعیت دامداری‌ها اثرات مستقیم بر بازدهی و عملکرد تولید خواهد داشت. چنین پدیده‌ای در کشورهای پیشرفته طی چندین دهه گذشته مورد توجه قرار گرفته و نتایج آن به اثبات رسیده است اما در ایران هنوز شناخت درستی از وضعیت مدیریت در گاو‌داری‌ها به خصوص در واحدهای نیمه سنتی وجود ندارد (موافق قدیری و همکاران، ۱۳۹۰). تولیدات دامی در ایران در دهه گذشته بطور متوسط ۳۰ درصد ارزش افزوده بخش کشاورزی را به خود اختصاص داده است (شرکت پشتیبانی امور دام، ۱۳۸۹).

جایگاه دامپروری در خراسان رضوی به لحاظ مقایسه شاخص‌های تولیدی آن با سایر استانهای کشور از موقعیت ممتازی برخوردار است. تعداد گاو اصیل ۱۵۸۴۷۵ رأس، گاو دورگ ۱۴۷۴۹۰ رأس و گاو بومی ۱۳۸۳۰ رأس می‌باشد. تولیدات شیر هر کدام به ترتیب ۵/۵۶۱۳۱۸، ۶/۲۴۲۰۶۰، ۳/۴۰۴۵ تن در سال است. مقایسه ارزش ریالی تولیدات استان نشان می‌دهد مجموع ارزش ریالی تولیدات دامی (به جز تولیدات فرعی بخش) معادل ۳۸۹۴۴۳۷۵ میلیون ریال است که سهم شیر ۹۶۲۰۶۱۸ میلیون ریال و گوشت قرمز ۱۷۱۳۵۴۳۷ میلیون ریال می‌باشد. علی‌رغم اینکه سهم شیر در تولید بیشتر از مابقی تولیدات است، ولی ارزش ریالی آن در تولید در مرتبه دوم بعد از گوشت قرمز قرار دارد (سازمان جهاد کشاورزی، ۱۳۹۴). بر

اساس آمارها سالانه حدود ۸۲۳/۱۳۳ هزار تن شیر گاو در خراسان رضوی تولید می‌شود و از این نظر خراسان رضوی سومین تولیدکننده شیر در ایران است. در استان خراسان رضوی میزان متفاوت تولید شیر در واحدهای گاوداری نشانگر وجود شیوه‌های مدیریتی متفاوت در این استان بوده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد صنعت گاوداری استان خراسان رضوی با مشکلات مدیریتی مواجه است که این موضوع عدم استفاده بهینه از شاخص‌های مدیریتی و در نتیجه کاهش بهره‌وری دام‌ها را در این گونه دامداری‌ها به دنبال دارد. مشکلات متعدد در صنعت گاوداری استان کمبود نقدینگی، عدم تناسب قیمت شیر و هزینه‌های واحد، عدم پرداخت به موقع بهای شیر تحویلی به کارخانجات صنایع لبنی، مشکلات بیمه دام و بازپرداخت وجوه وابسته به آن، مشکلات پرسنلی، عدم همکاری بانکها در اعطای تسهیلات بانکی و حاکمیت بروکراسی کم بازده در استفاده از این تسهیلات مهمترین آن بود. بر این اساس تحقیق حاضر در نظر دارد اثر عملیات مدیریتی توسط واحدهای گاوداری صنعتی استان خراسان رضوی را بر فرآیند تولید از نظر کیفیت و کمیت ارائه دهد. چرا که مدیران و مالکان گاو شیری، می‌توانند دامداران را در تصحیح شیوه‌های مدیریتی راهنمایی کرده و باعث افزایش عملکرد دام‌ها شود.

۱-۳- ضرورت و اهمیت پژوهش

رشد جمعیت، افزایش شهرنشینی و رشد درآمد در کشورهای درحال توسعه باعث رشد تقاضای مواد غذایی با منشاء حیوانی خواهد شد، زیرا رابطه مثبت و قوی بین افزایش درآمد و میزان مصرف پروتئین حیوانی وجود دارد، بنابراین پیش‌بینی می‌شود انقلاب بعدی در بخش کشاورزی، انقلاب دام باشد (نیکدخت و همکاران، ۱۳۸۶). شیر و فرآورده‌های لبنی از بهترین منابع تأمین پروتئین و کلسیم به شمار می‌روند، در تمامی نقاط دنیا در زمینه تولید، تجارت و مصرف بهینه آن سرمایه‌گذاری قابل توجهی صورت می‌گیرد؛ لذا مدیریت در واحدهای دامپروری دارای اهمیت می‌باشد (امینی شال و همکاران، ۱۳۹۲؛ رفیعی و همکاران، ۱۳۸۴).

با توجه به مقدار تولید شیر کشور مقدار تولید سرانه هر ایرانی با احتساب جمعیت، حدود ۱۰۲ کیلوگرم می شود (وزارت جهادکشاورزی، ۱۳۹۳)؛ که با توجه به ضایعات شیر هنگام تولید، فرآوری، توزیع و یا موارد دیگر مصرف سرانه شیر باید مقداری کمتر از این مقدار باشد. در خوشبینانه‌ترین حالت میزان مصرف سرانه شیر در ایران حدود ۸۵ کیلوگرم اعلام شده است که در مقایسه با استانداردهای جهانی رقم پایینی محسوب می‌شود بطوری‌که مصرف سرانه شیر در کشورهای توسعه یافته بیش از ۳۰۰ کیلوگرم بوده در برخی کشورها حتی تا ۵۰۰ کیلوگرم هم می‌رسد (وزارت جهاد کشاورزی، ۱۳۹۳). برای رسیدن به سرانه مصرف بالاتر بایستی مقدار تولید بیشتر شود این مهم به دو طریق قابل دسترسی می‌باشد یکی بیشتر شدن واحد دامی است که هزینه‌های سنگینی دارد و دیگری بالابردن بهره‌وری واحدهای بهره‌بردار می‌باشد که یکی از راه‌های آن بکارگیری مهارت‌های مدیریتی در این واحدهاست. افزایش جمعیت و نیاز آن به محصولات پروتئینی و لبنی سبب شده است که سیاست افزایش کارآیی مورد توجه سیاست‌گذاران بخش دامپروری قرار بگیرد (دوراندیش و همکاران، ۱۳۹۲).

نوسانات قیمت نهاده‌ها و ستاده‌ها در کشور و عدم سوددهی، آشنا نبودن اغلب دام‌داران به اصول صحیح پرورش و عدم استفاده از یافته‌های تحقیقاتی، مشکلات بازاریابی و فروش محصولات دامی، عدم وجود مدیریت صحیح پرورش و کنترل بیماری‌ها از جمله مشکلات موجود در واحدهای پرورشی می‌باشد. بعلاوه بهره‌برداران بخش مدیریت و پرورش دام مهمترین مشکلات خود را تهیه و گرانی علوفه و کنسانتره و سایر هزینه‌ها، کمبود نقدینگی دامداران و عدم همکاری امور دام، وجود بیماری‌ها و هزینه‌های بالای دارو و درمان، مشکل کمبود آب، خشکسالی و... می‌دانند (جوانروح علی آباد و همکاران، ۱۳۸۶). اساسی‌ترین نقش کشاورزی تأمین غذای کافی برای تک‌تک افراد جامعه و ایجاد امنیت غذایی است، لذا بسیاری از کشورها برای دستیابی به این اهداف سعی بر آن دارند تا با استفاده از تکنولوژی مناسب و سازماندهی تولید، کمیت و کیفیت محصولات خود را افزایش دهند. در میان مواد غذایی مختلفی که در بخش کشاورزی تولید می‌شوند، مواد پروتئینی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار اند. یکی از مهمترین منابع برای تأمین مواد پروتئینی مورد

نیاز، دام و طیور می‌باشند. باتوجه به نقش گوشت قرمز و شیر در تأمین بخش عمده‌ای از نیازهای غذایی مردم، اهمیت این زیربخش آشکار می‌گردد (فرجادبه، ۱۳۸۶).

امروزه مدیریت به عنوان عامل مهم در تمامی بخش‌های اقتصادی بخصوص کشاورزی قلمداد می‌شود. به طوری که به سه فاکتور تولید یعنی زمین، کار، سرمایه، عامل چهارمی تحت عنوان مدیریت اضافه گردیده است. جهت نشان دادن اهمیت و نقش مدیریت در تولید کشاورزی همین نکته کافی است که هر ساله در شرایط مشابه از نظر نهاده‌های فیزیکی در دسترس برخی از کشاورزان تولید بیشتر و در واقع بهره‌وری بالاتری دارند (حسینی مقدم و همکاران، ۱۳۸۴). در حال حاضر مدیریت ضعیف عوامل تولید و ناکارایی اقتصادی واحدهای تولیدی یکی از مشکلات کشاورزی می‌باشد. بهره‌برداری نادرست بیش از هرچیز به پایین بودن آگاهی، اطلاعات و مهارت‌های فنی کشاورزی مربوط است. از این رو توجه همه جانبه به مسئله مدیریت مزرعه و شناخت تنگناها و عوامل محدود کننده آن و ارائه راه حل‌های اجرایی مناسب، راه گشای تحول در تولید محصولات کشاورزی و بهره‌برداری مطلوب از عوامل تولید خواهد بود (بعقوبی و همکاران، ۱۳۸۸). تولید شیر وابسته به عوامل مختلفی است. از طرفی وابسته به عوامل مهمی مثل تغذیه، بهداشت، اصلاح نژاد و مدیریت می‌باشد و از سوی دیگر عوامل دیگری نظیر توارث، سن، تعداد دوره‌های شیردهی، فصل زایش، دوره‌ی خشک پس از آخرین شیردهی و تعداد دفعات شیردهی در روز، در تولید شیر دخیل‌اند. متخصصان دامپروری عقیده دارند که با مدیریت مطلوب و تغذیه اصولی می‌توان نتایج تولید شیر را تا حد چشمگیری افزایش داد. همچنین رعایت و به‌کارگیری اصول اقتصاد و مدیریت دامپروری بهره‌وری عوامل مختلف و موثر را در جهت رسیدن به اهدافی مانند حداکثر سود و یا حداکثر تولید تضمین می‌کند (رحمانی، ۱۳۸۶). دامپروری در بخش کشاورزی ایران به واسطه برخی ویژگی‌ها دارای مرتبه با اهمیت‌تری در مقایسه با سایر زیربخش‌های زراعت، باغبانی و... می‌باشد. نگاهی به جایگاه جهانی ایران در تولیدات دامپروری بیانگر ارزش و ضرورت توجه روز افزون به ارتقای کیفیت این بخش است. همچنین، این زیربخش سهم مهمی در درآمد جمعیت فعال بخش کشاورزی دارد و پشتوانه‌ی اقتصادی سایر بخش‌های کشور نیز به شمار می‌آید (حاجی میررحیمی، ۱۳۸۲).

یکی از معضلات دامداری‌های کشور عدم مدیریت صحیح می‌باشد. این موضوع عدم استفاده بهینه از شاخص‌های مدیریتی و در نتیجه کاهش بهره‌وری دام‌ها را در این گونه دامداری‌ها به دنبال دارد. بنابراین بررسی میزان به کارگیری مهارت‌های مدیریتی توسط دام‌داران گاو شیری، می‌تواند آنها را در تصحیح شیوه‌های مدیریتی راهنمایی کرده و باعث افزایش عملکرد دام‌ها شود. در این رابطه بررسی‌های انجام شده در برخی مناطق کشور نشان‌دهنده مدیریت ضعیف دامداری‌ها می‌باشد. ضرورت انجام این تحقیق بررسی شیوه‌های مهم مدیریتی و تاثیر آن در دامداری‌های گاو شیری می‌باشد.

۴-۱- سوالات اصلی تحقیق

- ۱- میزان آشنایی مدیران و مالکان واحدهای گاو‌داری صنعتی استان خراسان رضوی با مهارت‌های مدیریت گاو‌داری چقدر می‌باشد؟
- ۲- رابطه میان اندازه گله با میزان به کارگیری عملیات مدیریتی توسط واحدهای گاو‌داری صنعتی چگونه است؟
- ۳- میزان عملکرد واحدهای گاو‌داری صنعتی در خراسان رضوی با توجه به بکارگیری شیوه‌های مدیریتی به چه صورت می‌باشد؟
- ۴- رابطه میان میزان بکارگیری شیوه‌های مدیریتی و عملکرد آن به چه صورت می‌باشد؟

۵-۱- فرضیه‌های تحقیق

- ۱- بین ویژگی‌های گاو‌دار صنعتی و میزان به کارگیری شیوه‌های مدیریتی رابطه وجود دارد.

$$H_0: \rho = 0 \quad H_1: \rho \neq 0$$
- ۲- بین تعداد دام و میزان به کارگیری شیوه‌های مدیریتی رابطه وجود دارد.

$$H_0: \rho = 0 \quad H_1: \rho \neq 0$$
- ۳- بین میزان به کارگیری شیوه‌های مدیریتی و عملکرد در واحدهای گاو‌داری صنعتی رابطه وجود

دارد.

$H_0: \rho = 0$ $H_1: \rho \neq 0$
۴- بین آشنایی مدیران و مالکان واحدهای گاوداری صنعتی با میزان به کارگیری شیوه‌های مدیریتی رابطه وجود دارد.

$H_0: \rho = 0$ $H_1: \rho \neq 0$

۶-۱-اهداف تحقیق

۱-۶-۱-هدف کلی تحقیق

هدف از این تحقیق بررسی میزان به کارگیری عملیات مدیریتی، توسط مدیران و مالکان گاوداری صنعتی و رابطه آن با عملکرد گاوهای شیری استان خراسان رضوی می‌باشد.

۱-۶-۲-اهداف فرعی تحقیق

۱- تعیین میزان عملکرد در واحدهای گاوداری صنعتی خراسان رضوی و رابطه آن با بکارگیری عملیات مدیریتی.

۲- شناخت وضع موجود مدیران و مالکان واحدهای گاوداری صنعتی شیری استان خراسان رضوی و رابطه آن با بکارگیری شیوه‌های مدیریتی.

۳- بررسی میزان به کارگیری شیوه‌های صحیح مدیریتی در واحدهای گاوداری صنعتی استان خراسان رضوی.

۴- میزان آشنایی مدیران و مالکان واحدهای گاوداری صنعتی با شیوه‌های مدیریتی در واحدهای مورد مطالعه.

۷-۱-بررسی مطالعات انجام شده

یکی از معضلات دامداری‌های کشور عدم مدیریت صحیح می‌باشد. این موضوع عدم استفاده بهینه از شاخص‌های مدیریتی و در نتیجه کاهش بهره‌وری دامها را در این گونه دامداری‌ها به دنبال دارد. بنابراین بررسی میزان به کارگیری مهارت‌های مدیریتی توسط دامداران گاو شیری، می‌تواند دامداران را در تصحیح

شیوه‌های مدیریتی راهنمایی کرده و باعث افزایش عملکرد دام‌ها شود. در این رابطه بررسی‌های انجام شده در برخی مناطق کشور نشان‌دهنده مدیریت ضعیف دامداری‌ها و توجه نکردن به رفاه حیوان می‌باشد. ضرورت انجام این تحقیق بررسی شاخص‌های مهم مدیریتی در دامداری‌های گاو شیری می‌باشد. در ایران نیز در سالهای اخیر تحقیقاتی در این مورد با روش‌های متفاوت، در مناطق مختلف انجام شده است. نتایج بعضی از تحقیقات انجام شده مرتبط با موضوع تحقیق به صورت خلاصه در زیر ارائه می‌شود.

۱-۷-۱- پژوهش‌های انجام شده در جهان

لابن و همکاران^۱ (۱۹۸۲)، مطالعه‌ای به منظور بررسی عوامل موثر بر تولید مثل و عملکرد تولید شیر در هلند انجام دادند. آنها نتیجه گرفتند که مدیریت خوب؛ هم باعث عملکرد تولید مثلی بالاتر و هم باعث تولید شیر بالاتر می‌شود. آنها مشاهده کردند که روزهای باز اولین تلقیح در گله‌های با تولید شیر بالا، کمتر از گله‌های با تولید شیر پایین بود. روزهای باز در گله‌های با تولید بالا ۲۰ روز (یک دوره فحلی) کوتاه‌تر بود. آنها همچنین پیشنهاد کردند که از طریق مدیریت می‌توان پیشرفت قابل توجهی در کارایی تولید مثل بدست آورد. تشخیص فحلی دقیق، رکوردهای عالی، تلقیح در زمان صحیح نسبت به زایمان، تغذیه جیره‌ای کافی و حذف گاوهای عقیم یا گاوهای با تولید مثل کند بلافاصله پس از این که بار اقتصادی داشته باشند روش‌های مدیریتی برای بهبود کارایی تولید مثل هستند که فقط توسط گاودار قابل دستیابی است.

سیلوا و همکاران^۲ (۱۹۹۲)، پژوهشی به منظور میزان فاصله زایمان در فلوریدا انجام دادند. آنها داده‌های فلوریدا را تجزیه و تحلیل نموده و یک روند زمانی معادل ۰/۱۰- در سال برای فاصله زایمان گزارش نمودند که معادل کاهشی برابر با ۴/۷ روز در طول ۴۷ سال می‌باشد. بر طبق این مطالعه؛ فاصله زایمان تا اولین تلقیح به میزان ۰/۸۴ روز در سال (۳۹ روز) افزایش یافت. این افزایش عمدتاً به علت تغییرات در سال-های اولیه این مطالعه و نیز به دلیل تغییرات در فلسفه تلقیح گزارش شده است. گاوها اغلب در سال‌های اولیه در اولین فحلی بعد از زایش تلقیح شده بودند؛ در حالی که روش فعلی تلقیح در فحلی اول بعد از ۵۰ یا

1. Laben et al.

1. Silva et al.

۶۰ روز بیشتر پس از زایش می‌باشد. میانگین فواصل زایش برای داده‌های فلوریدا و گاوهای هلشتاین ایالات متحده به ترتیب ۳۹۹ و ۳۹۷ روز بود.

فورد و شانکلپور^۱ (۱۹۹۴)، اثرات توانایی مدیریتی بر موفقیت مالی مزرعه را در پنسیلوانیا در شرق آمریکا مورد مطالعه قرار دادند. نتایج حاکی از آن است که افزایش در توانایی‌های مدیریتی تأثیر بیشتری از افزایش در اندازه گله در موفقیت دامداری‌ها دارد.

جونز^۲ (۱۹۹۸)، مطالعه‌ای تحت عنوان اثر اندازه گله بر سود نهایی در گاوداری‌های شمال شرقی ویسکانسین انجام دادند. نتایج نشان داد که با افزایش اندازه گله، میانگین هزینه‌های متغیر بلند مدت برای گاوداری‌ها کاهش می‌یابد بنابراین با توسعه گاوداری‌ها، سود نهایی به ازای واحد ستاده در گله‌های بزرگتر افزایش می‌یابد.

پارک و همکاران^۳ (۱۹۹۸)، پژوهشی با عنوان فناوری‌ها و شیوه‌های مدیریت مزرعه در گاوداری‌های صنعتی شیری استرالیا انجام دادند. نتایج تغییرات معنی‌داری در فناوری و شیوه‌های مدیریتی مورد استفاده در گاوداری‌های شیری در دهه ۹۰ نشان داد. همچنین نتایج نشان داد که نرخ پذیرش فناوری و شیوه‌های مدیریت در گاوداری‌های صنعتی شیری استرالیا با شاخص‌های مهمی مانند بهره‌وری و سوددهی در ارتباط هستند. استفاده از رایانه برای ثبت اعمال مختلف به‌طور آماری، در دهه ۹۰؛ افزایش معنی‌داری داشته است. همچنین این بررسی نشان می‌دهد که تولید شیر در گاوداری‌های شیری که از رایانه جهت مدیریت گاوداری شیری استفاده کردند نسبت به آنهایی که از رایانه استفاده نمی‌کردند، بیشتر بوده است.

کورتنباخ و همکاران^۴ (۱۹۹۹)، تحقیقی با عنوان تصویب فناوری اطلاعات و پیامدهای آن برای کشاورزی را در فلورانس ایتالیا انجام دادند. نتایج تحقیق نشان داد که فناوری اطلاعات موجب ایجاد فرصتی برای بخش‌های کشاورزی شده است تا اطلاعات با هزینه کمتر در اختیار کشاورزان قرار گیرد. این بررسی

---

2. Ford and Shankwiler

3. Jonz

4. Park et al.

1. Kurtenbach et al.

Title of Thesis: Investigating Application of Management Practices by Industrial Dairy Farmers in Khorasan-Razavi Province.	
Supervisor: Asghar Bagheri	
Advisor(s): Farzad Mirzaei Aghjehgheshlagh , Mohamad Sadegh Alahyari	
Graduate Degree M.Sc.	
Major: Agricultural Management	Specialty: Rangeland Management
University: Mohaghegh Ardabili	Faculty: Agriculture and Natural Resources
Graduation date: 30/01/2017	Number of pages:183
Abstract:	
<p>The rate of utilizing management operations by industrial cattle units of Khorasan Razavi State was investigated in this study. The present study is considered to be a practical investigation with survey and laboratory research procedure. Stratified random sampling was performed. Statistical population included all industrial dairy cattle rearing units' managers in Khorasan Razavi State (N=1111) which later were decreased to 278 units based on Bartlett minimum sample size. However, 22 more samples were added again to increase the precision i.e., 300. To collect the data, questionnaires as survey instrument were used. A pretest was conducted to obtain the reliability of the questionnaire. The pretest was submitted to a number of experts and college professors; then, their reformative opinions were taken into account in developing the final version of the questionnaire. University faculty approved the content validity. The survey instrument reliability was obtained through measuring Cronbach's alpha which was 0.8. To conduct the study, a sample of cattlemen was chosen from statistics population and the required data was collected. After examining the farm's condition and utilizing management operation, the quantity and quality of the produced milk were inspected through laboratory methods. Based on the acquired results, the cattlemen's age average was 44. 58.7% of them had no education in rearing dairy cattle; which can be one of the main reasons in low production at aforementioned units. The annual elimination was 15.27 % for each 100 head which is low, compared to average standard cattle elimination i.e., 25-30%. In 86.3 % of cattle units, insemination of heifers is executed based on age and weight. According to the results of the study, there is a positive and significant relationship between cattlemen's characteristics and the number of cattle with utilization of management methods. The amount of some management method application, also, had effect on the units operation and there was a significant positive relationship between unit managers' awareness with the rate of management methods application. With due attention to the analysis of milk composition, the average percentage of fat, protein, lactose, and non-fat dry matter were 3.16, 3.03, 4.58, and 8.06, respectively; which was in accordance with existing standards. The condition of food consumption in understudied units and comparing them with the international standards presented that overall, the amount of food and nutrients consumption in Khorasan Razavi State is different. Part of this variation could be because of the project's nature of study and diversity in quantity and quality of the food. Based on the results, there was a positive and significant relationship between operation with social, technical, and economic characteristics. Due to the low operation of some animal husbandry, it is essential that precise and methodical management instructions be presented for educating units' managers by accountable organizations.</p>	
Keywords: Cattle units, management operation, dairy cattle, Khorasan Razavi State	

Faculty of Agriculture and Natural Resources
Department of Water Engineering and Agricultural Management

Thesis is approved for the degree of M.Sc.
In Agricultural Management

Title:

**Investigating Application of Management Practices by Industrial Dairy Farmers
in Khorasan-Razavi Province.**

Supervisor:

Asghar Bagheri (Ph.D)

Advisors:

Farzad Mirzaei Aghjeh Geshlagh (Ph.D)

Mohamad Sadegh Allahyari (Ph.D)

By:

Afsaneh Jalali Bardar

January – 2017